

מתן על הפרק

מפגש מחודש עם התנ"ך

מלכים ב' פרקים ז'-ח'

בפרק ז' אנו עדים לשלב נוסף במאבק בין ארם לישראל, מאבק שמביא למצור ולרעב גדול בשומרון. אלישע מנבא על ישועת ישראל מיד ארם, אך מאידך, בפרק ח' משלים אלישע את השליחות שהוטלה על אליהו בהר חורב, ומנבא לחזאל על המלכתו על ארם ועל הרעה שיעשה לישראל. בין שני האירועים הקשורים לארם, מופיע סיפור קצר, העוסק אף הוא ברעב ובישועה הבאה מכוחו של אלישע.

"וַיִּקְרְאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים" < בקיאות

פרק ז'

1 וַיְהִי כַעֲבֹדֵי גְדוֹל בְּשֹׁמְרוֹן (ו', כה) סיפור המצור על שומרון פותח במעין 'מצג' מזעזע הממחיש את עוצמת הרעב (ו', כד-לא). 'ותחביא את בנה' (כט), מהי ה'ישועה' אותה מבקשת האשה מהמלך? עמדו על משמעות הבקשה על רקע תיאור הרעב הממוקם בשיאה של פרשת הקללות בדברים כ"ח, נג-נח.

2 סיפורם של המצורעים עומד בלב סיפורנו, ובשורת הגאולה מתגלה להם ובאה מפיהם. כיצד מתוארים המצורעים ומה מאפיין את פעולתם (ג-ד; ח-ט)? מה מניע אותם לגלות בכל זאת את הבשורה לבית המלך? (על תפקיד המצורעים בהבאת הבשורה נעמוד בהרחבה)

3 כיצד מגיב המלך לבשורה, ומה הדבר מלמד על יחסו לנביא ולנבואתו (יב)? שימו לב לניגוד בין ניסיון השליטה של המלך לבין מעשה העם (יז).

פרק ח'

4 בח'א-ו אנו קוראים את המשכו של סיפור אלישע והשונמית שהופיע בד', לשני הסיפורים מבנה מקביל: בחלק הראשון מסייע אלישע לאשה ובחלק השני הסיוע יוצר בעיה, הנפתרת על ידו.

א) במהלך הסיפור מופיעה המילה 'בית' כמה פעמים, והיא נושאת משמעות כפולה. עימדו על המשמעות הכפולה של המילה ובחנו באיזה אופן היא מעצבת את הבעיה המרכזית בסיפור? תנו דעתכם גם להיפוך בין המתרחש בסיפורנו לבין מצוות השמיטה בדברים ט"ו,א.

ב) התוכלו לקשור בין חסדה של השונמית (ד',ח-י) לגמולה בפרקנו? היאך נפתרת מצוקתה בחלקו השני של הסיפור, וכיצד מעורב בה אלישע?

5 וַיבֹא אֱלִישֶׁע דַּמְשֶׁק... וַיֵּלֶךְ חֲזָאֵל לִקְרָאתוֹ (ח',ז-ט). אלישע מגלה לחזאל את דבר המלכתו בשלב מאוחר בפגישתם. עיקבו אחרי שלושת שלבי המפגש בין חזאל לאלישע (ט-י; יא-יב; יג), ונסו לעמוד על היסוד הגורם לעיכוב על רקע הסערה הנפשית המתחוללת בקרב אלישע ומשתקפת בפניו (יא).

6 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֱלִישֶׁע לֵךְ אָמַר לוֹ חִיָּה תַחֲיָה וְהָרָאֲנִי ה' כִּי-מוֹת יָמוּת (ח',י). אחד הקשיים הבולטים בסיפור משיחת חזאל מצוי בסתירה המופיעה בדברי אלישע בפסוק זה, הנראית כציווי לחזאל לשקר לבן הדד. עיינו במפרשים הבאים, ובחנו מהן השיטות השונות להתמודדות עם הקושי.
רש"י: חיה תחיה - כלפי חזאל אמר שיחיה תחת בן הדד למלכות:

רד"ק: אמר לא חיה תחיה - כתוב באל"ף לפי שדעתו שלא יחיה וקרי לו בוי"ו כי אמר לו שיחיה: והראני ה' כי מות ימות - כלומר מן החולי יחיה אם לא יומת אבל הראני ה' כי ימיתוהו, ולפיכך כשאמר אלישע לחזאל כי יהיה מלך על ארם אמר לו והראני ה' כי מות ימות הבין חזאל כי רצה לומר לו שהוא ימיתוהו אלא שלא אמר לו בפירוש:

7 בפסוקים טז-כט מתוארים מלכי יהודה. תיאור זה חוצץ בין שתי הממלכות הנעשות בידי אלישע, של חזאל בפרק ח ושל יהוא בפרק ט. עימדו על הזיקה המתהדקת בין מלכי יהודה למלכי ישראל בפסוקים יח; כו-כז, ועל השלכותיהם הרוחניות והמדיניות.

”וַיְבִינּוּ בַּמִּקְרָא” < הרחבה

במרכזו של סיפור הרעב הגדול בשומרון ניצבים ארבעת המצורעים. המצורעים מצויים במעמד נחות ביותר מבחינה חברתית, מנוודים ומרוחקים מן העיר וחברת אנשיה (על מעמד המצורע ראו את ההרחבה בדף הקודם). אולם בסיפורנו דווקא המצורעים היושבים בפתח השער הם אלה שבזכותם ניצלת העיר. סיפור הנס הגדול לא נזכר כשלעצמו אלא כחלק מסיפורם, ובשורת הישועה מתגלגלת דרכם לאנשי שומרון. אחת השאלות המעניינות העולות מסיפורנו היא מדוע נבחרו דווקא המצורעים לבשר את בשורת הגאולה?

רחל המשוררת העניקה לנקודה זו בסיפורנו פרשנות מעניינת, בשיר מפורסם שכתבה בשם 'יום בשורה'. בשירה עמדה רחל על החשיבות הרבה שנודעת גם לדרך התגלות הגאולה, ולא רק לתוכנה. בכך רמוזה אפוא פרשנות ביקורתית לאופי הנס בסיפור. חיזוק נוסף לפרשנות זו מצוי גם במותו של השליש, הנרמס בידי העם במרוצתם אל מחוץ לעיר, בדרך אל שלל ארם. אפשר שהגאולה בסיפורנו לא באה במאור פנים בגלל מצבו הרוחני הירוד של העם, המתבטא גם במעשי מנהיגיו.

יום בשורה/רחל

וַאֲרַבְעָה אַנְשִׁים הָיוּ מְצַרְעִים פֶּתַח הַשַּׁעַר וְיִאמְרוּ אִישׁ
אֶל-רֵעֵהוּ: הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם-בְּשׂוּרָה הוּא (מל"ב, ז', ג-ט)

בְּשִׁכְבְּךָ הַיָּמִים הָאוֹיֵב הַנוֹכָא
אֶת שְׁמִרֹן הַבֵּיא בְּמִצּוֹר;
אֲרַבְעָה מְצַרְעִים לָהּ בְּשָׂרוֹ בְּשׂוּרָה.
לָהּ בְּשָׂרוֹ בְּשׂוֹת הַדָּרוֹר.

כְּשִׁמְרוֹן בְּמִצּוֹר - כָּל הָאֲרָץ כְּלָה,
וְכַבֵּד הַרְעֵב מִנְּשָׂא.
אֲךָ אֲנִי לֹא אֲבָהּ בְּשׂוֹת גְּאֻלָּה,
אִם מִפִּי מְצַרְעֵי הָיָא תְּבוּא.

הַטְּהוֹר יִבְשָׁר וְגֵאל הַטְּהוֹר,
וְאִם יָדוֹ לֹא תִמְצָא לְגֵאל -
אֲזָ נִבְחַר לִי לְנֶפֶל מִמְּצוֹקֵת הַמִּצּוֹר
אוֹר לְיָוִם בְּשׂוּרָה הַגְּדוֹל.

מתן ומהן

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגרט
The Sodie Rennerl Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

02-5944555 • טל': perek.matan@gmail.com

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים